

16. YÜZYILDA BİR BİLGİN AMİRAL: PİRİ REİS

"Gelibolu'da doğan çocuklar, timsah örneği su içinde büyürler. Beşikleri ecel tekneleridir. Sabah akşam gemi seslerinin ninnileriyle uyurlar."

Ibn-i Kemal

Millî benliğimize güç katan kütüphaneler dolusu birbirinden değerli seçme eserlere sahibiz. Şu an bize düşen önemli görevlerden biri, bilim tarihinde isimleri unutulmayan, çağını aşan insanların hayatlarını iyi tetkik edip, gözden ve gönülden uzak kalmış, unutulmaya yüz tutmuş, ancak değerinden hiçbir şey kaybetmemiş eserlerini bilimsel bir titizlikle inceleyip, öğrenmek ve doğruyu ortaya koymaktır.

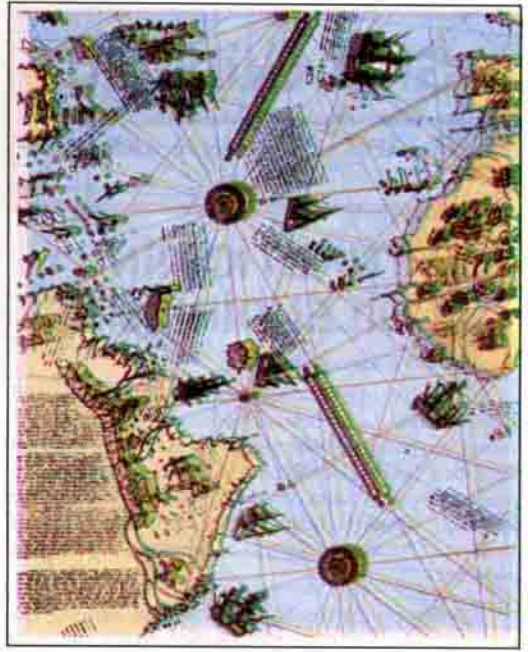
İki dünya haritası ve "Kitab-ı Bahriye" adlı eseriyle bilim tarihinde önemli bir yeri olan 16. yüzyıl bilgincilerinden Pirî Reis de yukarıda sözünü ettiğimiz insanlardan biridir.

KİMLİĞİ VE HAYATI

Asıl adı Muhiddin Pirî olan bu bilgin amiral, kesin tarihi bilinmemekle birlikte 1465-1470 yılları arasında Gelibolu'da doğdu. Babası Hacı Mehmet, amcası ise, çağının tanınan denizcilerinden ve Osmanlı donanmasının Akdeniz amirallerinden Kemal Reis'tir.

Hayatının çocukluk dönemini Marmara Denizi'nin şirin bir kasabası olan Gelibolu'da geçiren ve bu dönemde belli bir öğrenim göremeyen Muhiddin Pirî, on iki yaşından itibaren amcası Kemal Reis'in gemilerinde yer aldı. Büyük bir ihtimalle bu dönemde Kemal Reis tarafından Gelibolu'daki bilginciler yanında, okuma yazma öğretildi ve özel olarak gerekli bilgilerle yetiştirildi.

Özellikle Venedik ve İspanyol denizlerinin korku-

lu rüyası olan Kemal Reis'in, ölümüne dek yanında kaldı. Kitab-ı Bahriye'sinin gezdikleri, gördükleri ve konakladıkları yerleri anlatan bölümlerinde açıkça görüldüğü gibi, tüm Ege ve Akdeniz'i karış karış dolaştı. 1494 yılında da II. Beyazıt'ın çağrısı üzerine amcası Kemal Reis'le birlikte devlet hizmetine girdi ve onunla birlikte tüm deniz savaşlarına gemi komutanı olarak katılıp, bu savaşlarda üstün başarılar elde etti. 1511 yılında Kemal Reis'in, geçirdiği bir deniz kazasında ölümü üzerine yalnız kalınca, memleketi olan Gelibolu'ya gelip, Akdeniz'i dolaşırken tutmuş olduğu notlarını değerlendirdi ve ilk eseri olan dünya haritasını çizdi. 1516-1517 yıllarında Osmanlı donanmasına komutan olarak katıldığı Mısır seferinden sonra da "Kitab-ı Bahriye" adlı eserini yazdı ve İbrahim Paşa vasıtasıyla zamanın padişahı Sultan Süleyman'a sundu. Bu iki önemli eserini bugün elimizde sadece bir parçası bulunan ve Kuzey Amerika haritası diye adlandırılan İkinci Dünya haritası izledi. Ancak bütün bu başarılarına rağmen Alman tarihçi Hammer'in, "II. Beyazıt zamanında dehşet veren bir nam kazanmıştır" dediği bu ünlü bilgin amiral, bir kısım kaynaklarda Portekizlilerden rüşvet alarak Hürmüz kuşatmasını kaldırdığı gerekçesiyle, diğer bir kısım kaynaklarda ise, gerek başarılarını ve gerekse servetini kıskananların, tamamen masum bir hareketini padişaha değişik bir biçimde aktarmaları sebebiyle, 1554 yılında 84 yaşında iken, Gelibolu'dan çok uzaklarda ve gerisinde "Kitab-ı Bahriye" ile iki dünya haritasını bırakarak, dünyadan göçüp gitti.

ESERLERİ

Denizcilik biliminde zamanının en ileri gitmiş bilgincilerinden olan Pirî Reis'in, bugün bütün dünyada,

(Devamı 29. sayfada)

Gıda Günlüğü

Ziraat Yük. Müh. Gülgün AKBABA

TÜKETİCİNİN BİLGİLENDİRİLMESİ

Sevgili Okuyucularımız,

Ülke ekonomisinde önemli rolü olan tüketicinin bilgilendirilmesi ile ilgili olarak yetkililerden mesajlar aktaracağımı geçen ay belirtmiştim. Bu ay Türk Standartları Enstitüsü Genel Sekreteri Sayın **Hilmi İsmailoğlu** konu ile ilgili olarak bana birtakım bilgiler verdi. Şimdi sizlere Sayın İsmailoğlu'ndan ve Türk Standartları Enstitüsü tarafından hazırlanan tüketici bülteninden bilgiler aktaracağım:

Ülkemizde de tüketicinin korunması konusu, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi tüketici, üretici ve devlet tarafından ele alınmaktadır. Devlet çıkardığı kanunlar ve bazı kuruluşları aracılığıyla tüketiciyi korumaktadır. Bu suretle tüketicinin bilgilendirilmesi, yanlışlıklar ve tanımlara karşı korunması, mal ve hizmetlerin kalite ve fiyatlarının denetlenmesi ve çevrenin korunması hedef alınmıştır. Tüketicinin korunması konusu, 1982 Anayasası'nın 172. maddesinde Tüketicinin Korunması başlığı altında "Devlet tüketicileri koruyucu ve aydınlatıcı tedbirleri alır, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini teşvik eder" hükmüyle yer almıştır. İşte, anayasamızda ifadesini bulan bu hüküm doğrultusunda Türk Standartları Enstitüsü, 132 sayılı Kuruluş Kanunu'nun verdiği yetkiye dayanarak sanayicilerle yaptığı belge sözleşmeleri ile tüketicinin korunması konusunu en iyi şekilde yerine getirmektedir.

Türk Standartları Enstitüsü standart hazırlamakta ve hazırladığı standartlara uygun üretim yapan firmalarla belge sözleşmesi yapmaktadır. Bu sözleşmeye göre piyasaya sunulan TSE belgeli madde, mamül ve mahsüllerde yapım hatası malzeme hatası ve konstrüksiyon hatası için imalatçı durumundaki firma tamir etme, değiştirme ve parasını iade etme mecburiyetindedir.

Enstitüye undan ekmeğe, etten pastırmaya, çoraptan elbiseye, buzdolabından otomobile kadar geniş spektrumda yer alan mallarla ilgili şikâyetler gelmektedir. Şüphesiz bize intikal eden bu şikâyetleri konu ile ilgili hizmetlerimizden haberdar olan ve haklarını arama bilincine sahip olan kişiler yapmaktadır.

Türk Standartları Enstitüsü tarafından hazırlanan 8000 kadar standartın yaklaşık 400 kadarı gıdalarımız ile ilgilidir. Toplumların sosyal ve ekonomik kalkınmalarını yaratici güce sahip, fiziksel ve mental yönden üstün yetenekli bireylerin varlığına bağlı olduğu, günümüzde kanıtlanmış bir gerçektir. Bu gerçeğin bi-

lincinde olan ülkelerde, yıllardan beri bu tip üstün nitelikte ve çok sayıda insan gücünün sağlanabilmesi için gereken önlemler alınmış ve konuda etkili faktör olarak görülen beslenme; devlet politika ve planları içinde önemi ölçüsünde ele alınmıştır. Sağlıklı toplumların oluşmasında kuşkusuz en önemli konu yeterli ve dengeli beslenmenin gerçekleşmesidir. İnsanların tükettiği besinlerin miktar ve kalite yönünden yetersizliğinin yanı sıra, besin seçimi, hazırlanması, saklanması, pişirilmesi ve öğün düzeninde yapılan hatalar beslenmeye bağlı olarak sağlık sorunlarının oluşmasında etkilidir. Değişik yaş gruplarının besin ihtiyaçlarının bilinmemesi, günlük alınan besinlerin öğünlere dengeli dağıtılmaması, yanlış besin seçimi ve yanlış zayıflama rejimleri bu sorunları daha da büyütmektedir.

O halde gerek beslenme konusunda gerekse diğer konularda iyi bir tüketici olmak gerekliliği ortaya çıkmaktadır. İyi bir tüketici olmanın yollarından bazıları şunlardır:

1. Ne istediğini bilmek,
2. Bilinçli bir alıcı olmak,
3. Sahip olunan mal ve hizmetlerin nasıl kullanılacağını bilmek,
4. Mali açıdan uzun süreli bir planlama yapabilmektir.

Her insanın veya ailenin önem verdiği konular birbirinden farklıdır. Kimisi için gıda, bazıları için giyim ya da eğitim önemlidir. Tabii bu durumda gelirin önemli bir bölümü bu doğrultuda harcanır. Bu durumda tüketici ne istediği konusunda kesin karar vermeli ne beklediğini kesin olarak belirlemelidir.

İkinci adım olan bilinçli bir alıcı olmak ise, para, zaman ve enerjiyi en az harcayarak ihtiyacın karşılanması için çaba göstermektir. Sahip olunan değerleri kullanmasını bilmek demek, örneğin besin seçimini yaptıktan sonra besinin hazırlanması, saklanması, pişirilmesi, öğün düzeninin doğru yapılması, günlük besinlerin öğünlere dengeli dağıtılması... demektir. Mali açıdan uzun süreli planlama yapmak ise, planlı bir şekilde azda olsa tasarruf yapabilmek, bilinçli ve isabetli yatırımlar yapmak, parayı her zaman dikkatli ve sadece gerekli olan yerlere harcamak... demektir.

Bu noktalardan hareketle tüketicinin korunması çok önemli bir olgudur. Serbest rekabet şartlarının hüküm sürdüğü piyasada, ihtiyaç duyulan madde ve mamüllerin gerçek durumlarını tespit edebilecek bilgiye tüketici her zaman sahip olamaz ve zaten bu bilgilere sahip olmaları da beklenemez. Diğer taraftan tüketici aynı ihtiyaca yönelik çok sayıda mamülle karşılaşmakta, tercihini yönlendirmeye çalışan reklâm ve pazarlama teknikleri karşısında güçsüz kalmaktadır. Bu ve benzeri sebeplerden ötürü tüketicinin bilgilendirilmesi ve mamüller hakkında aydınlatılması zarureti ortaya çıkmıştır. Üretilen mamüllerin bir standartin bulunması tüketici için büyük bir avantajdır. Tüketicinin korunmasında önemli bir husus, uğramış olduğu zarardan dolayı zararlarının tazmin edilmesidir. Diğer bir ifadeyle tüketici şikâyetlerinin değerlendirilerek, hak-